

ISLA RATON. Projekt landbouwschool van Pater Feddema.
Enkele opmerkingen naar aanleiding van een bezoek ter plaatse.

ISN: 2305982

Ir. Harm Dost, 18 augustus 1971.

Op uitnodiging en in gezelschap van Dr. Theo de Wit, Landbouwwattaché Caracas, bezocht ik op 17 augustus 1971 de Missiepost van de Salesianen op Isla Ratón, gelegen aan de Boven-Orinoco, 70 km bovenstrooms van Puerto Ayacucho, de hoofdplaats van het Territorio Federal de las Amazonas in Venezuela. Dr. de Wit en ik werden op de post ontvangen door Broeder Pedro Uiterwaal, die ons vervolgens rondleidde langs de bestaande gebouwen voor school en internaat, en over een terrein dat hij vertegenwoordigend achtte voor het areaal bestemd voor de landbouwpraktijkschool in voorbereiding. Dit terrein maakt deel uit van een beboste colluviale helling gelegen tussen een savanne plateau in het centrum van het eiland, en het laagterras langs de rivieroever. In het savanne plateau komen plaatselijk kale graniet culminaties voor die "lajas" worden genoemd. Het laagterras bestaat uit zandige oeverwallen en lemige kommen. De kommen overstromen jaarlijks met de hoge rivierwaterstanden van juli en augustus, de oeverwallen alleen in jaren met extreem hoge standen zoals nu in 1971.

De beboste colluviale helling, bestemd voor de landbouwpraktijk, heeft een oranje grofsandige leemgrond, en is vrij van overstromingen. De bovengrond is donker grijs-bruin lemig zand naar beneden geleidelijk overgaand in oranje bruine zandige leem of zware zandige leem. Onder bos hebben deze gronden een los gestructureerde, goed doorlatende humeuze bovengrond van 50-100 cm dikte, terwijl de ondergrond tot meer dan anderhalve meter homogeen van kleur en doorlatend blijft. In de onbeboste delen neigt de bovengrond tot structuurverval en vertoont duidelijke kentekenen van oppervlakkige erosie. De meest opvallende morphologische eigenschappen van het bodemprofiel zijn die van de zogenaamde Udic- en Ochric Tropults, van de Amerikaanse bodemprofiel klassifikatie.

De bodem in kwestie heeft in zijn natuurlijke ligging onder bos zeer goede fysische eigenschappen en waarschijnlijk matig goede chemische eigenschappen. Na ontbossing zullen de fysische en chemische toestand verslechteren, tenzij adequate bodemverzorging tijdig wordt toegepast. De obligate bodemverzorging dient gericht te zijn op het behoud van, of liever nog op de opvoering van het organische-stofgehalte en de structuur in de bovengrond en verder op volledige bemesting en bekalking. Voor optimale produktiviteit zal waarschijnlijk ook nog moeten worden berekend. Technisch moet het mogelijk zijn in deze gronden een hoog produktiviteitsniveau te handhaven.

Boongewassen en meerjarige gewassen hebben de voorkeur. Eénjarige gewassen moeten worden afgewisseld met grasland of groenbemesters. Het bodemgebruik moet bij voorkeur intensief zijn. Met extensieve methodes zal het in het algemeen niet mogelijk zijn de oorspronkelijke produktiviteit van deze gronden op peil te houden, laat staan op te voeren. Na twee of drie jaren extensieve exploitatie zullen de opbrengsten sterk verminderen en het onkruid zal toenemen. In het gunstigste geval kan dan de produktiviteit gedeeltelijk worden herwonnen door middel van een bosbraak van 10-15 jaar. Waarschijnlijker zal door een combinatie van vruchtbaarheidsverval, branden en erosie, savanasatie optreden, d.w.z. een zelfde resultaat als van de traditionele landbouwmethoden in het onderhavige gebied.

De voorgaande opmerkingen over de relatief labiele produktiviteit van de gronden bestemd voor de landbouwpraktijkschool, zullen in het algemeen gelden voor de meeste goed ontwaterde gronden in het granitische gebied van de Boven-Orinoco. De gronden op Isla Ratón zijn vertegenwoordigend te achten voor die van een zeer groot gebied, en als zodanig zeer geschikt voor het demonstreren en beoefenen van verbeterde landbouwmethoden, welke daarna ook elders in het gebied kunnen worden toegepast. Hetzelfde geldt overigens ook voor de laagterras gronden, tot nu toe buiten beschouwing gelaten.

In tegenstelling tot de hoger gelegen en beter gedraineerde alluviale hellinggronden, zijn de laagterras gronden minder onderhevig aan uitloging, worden zelfs regelmatig verjongd door overstromingen. Enerzijds worden gebruiksmogelijkheden hierdoor beperkt, anderzijds kan de chemische vruchtbaarheid van deze gronden waarschijnlijk gemakkelijker op peil worden gehouden of verhoogd. Indien voor deze gronden aangepaste landbouwmethoden kunnen worden ontwikkeld, kunnen deze over grote gebieden worden toegepast. Hier zou moeten worden gedacht aan grasland, eenjarige gewassen met een korte groeiperiode en eventueel voor de oeverwallen ook aan cacao.

Samenvattend kan worden gekonkludeerd dat de bodemgesteldheid van Isla Ratón vertegenwoordigend is voor grote arealen langs de rivieren die gewoonlijk ook door de traditionele landbouw worden geprefereerd. Als zodanig is het eiland geschikt voor een landbouwpraktijkschool.

Het essentiële probleem van de landbouwschool is echter niet de plaats van vestiging, noch de financiering van materiële voorzieningen en salarissen voor leraren. Het essentiële probleem is of momenteel de specifieke landbouwkundige kennis beschikbaar is om deze gronden permanent in landbouwexploitatie te houden met de eenvoudige middelen die de lokale bevolking ter beschikking staan. Algemene theoretische vakkennis is daartoe ten enenmale ontoereikend. Een algemeen leerprogramma dat niet duidelijk gekoppeld is aan praktische uitvoering op bedrijfsschaal, kan gemakkelijk ontaarden in overdracht van verbale en ontoepasbare kennis. Het is daarom gewenst dat de landbouwschool tevens het karakter krijgt van een proefbedrijf waar via semi-empirische weg de specifieke landbouwmethoden worden ontwikkeld die in dit gebied en door de indiaanse bevolking kunnen worden gerealiseerd.

Het probleem van permanente landbouw met betrekkelijk geringe kapitaalsmiddelen op chemisch relatief arme gebieden in de natte tropen moet niet worden onderschat. Het is tot nu toe nergens gelukt in zulke gebieden een tussenvorm tot stand te brengen tussen de traditionele extensieve grondjes-cultuur en de kapitaals- en kennisintensieve plantages. De ervaringen in jonge zeelei- en jonge vulkanische gebieden kunnen hier niet worden toegepast.

Aangesien het doel van de school is de jonge indianen in staat te stellen de onvermijdelijke konfrontatie met de markt-economie tegemoet te treden vanuit een sterkere economische positie, zonder hun agrarische basis op te geven, hangt het welslagen van het projekt meer af van de praktische toepasbaarheid van de over te dragen kennis dan van welke andere voorziening ook. Ervaringen met kleinlandbouwprojekten in soortgelijke gebieden in Venezuela en elders in de natte tropen zullen moeten worden verwerkt en ter plaatse getoetst. Alvorens leerprogramma's van generaliserende landbouwkundige kennis worden gelanceerd, zal eerst moeten worden gezocht naar de juiste bedrijfsmatige oplossingen. Dit kan worden gekombineerd met het onderwijs in praktische onderdelen zoals: mierenbestrijding, het gebruik van zuiver en geselecteerd plant- en zaaimateriaal, de toepassing van mulch en anorganische meststoffen, het enten en snoeien van vruchtbodem, de bediening, onderhoud en reparatie van buitenboordmotoren, de botenbouw enz. enz.

De eindkonklusie van deze overwegingen kan als volgt worden geformuleerd: het landbouwonderwijs aan de missieschool op Isla Ratón moet zich vooreerst beperken tot werkelijk praktisch toepasbare en nuttige kennis, en moet gekombineerd worden met een proefbedrijf waar naar een vorm van permanente landbouw wordt gezocht, met toepassing van middelen die binnen het bereik van de lokale bevolking liggen. Als zulk een bedrijfsvorm is gevonden kan het landbouwonderwijs meer uitgebreid worden gericht op de specifieke problemen rond die bedrijfsvorm. Alle verbale kennisoverdracht dient gekoppeld te ~~zijn~~ zijn aan praktische uitvoering in het proefbedrijf. Voor de opstelling van het leerprogramma dient gebruik te worden gemaakt van ervaringen met kleinlandbouwbedrijven in overeenkomstige gebieden in Venezuela en elders in de natte tropen.